

Fawu e Leta ke Pol usuf Fan Korin Orek Famu

Na leta igii, Pol ka sisiit tala usuf fan Korin, aunbiing i kiis na Masedonia. Korin i nenge tara maleh ae i kiis na baban kiin na falifu na Akaia.

Na leta famu kia, i orek rakrakai isi sinangu ri. Namih, ka wuun Taitus usuf ri. Ma aunbiing i fis, ka fas Pol le ri ka sokiliis liu tah. Isau le fal lo ri, ri wol le Pol biil i nenge aposel tekentu.

Na leta igii, Pol i use ituul e tier:

Tier famu, Pol i laes wara le ri ka sokiliis liu tah. Fawu u, ka fas ri le rin geges ini foron fafen kiri usuf foron lauu.

Ke fatuul u, ka famalal ri le i nenge aposel tekentu ke Iesu.

Fawu u e Leta usuf fan Korin i aragii:

1:1-11 Tanwara na leta igii

1:12–7:16 Foim ke Pol usuf fan Korin

8:1–9:15 Fafen kiri usuf foron tom unune na Jerusalem

10:1–13:10 Pol i nenge aposel tekentu

13:11-13 Farfarop na orek ke Pol

¹ Ia Pol, nenge aposel ke Karisito Iesu na wolwol ke God, kama e Timoti tualikrer, kama sisiit usuf gam, foron tom unune ke God ae na Korin, turan fanu kalkaluu tikii ke God ae na falifu na Akaia.

² Famais ke siaroh usuf gam sing God Tama kerer ke sing Kumguui Iesu Karisito.

God Tom Fafafnen

³ Ususefages usuf God, Tama kirer Kumguui Iesu Karisito, i e Tama kerer ae i tom famais, ma i God ae i fafnen kerer la na foron tier tikii. ⁴ I fafnen kerer la na foron tatawin tikii kirer, isi kere sabin kerek fafnen fanu ae imel e tatawin kiri ini sinangun fafafen ae kere kep ta u sing God. ⁵ Kere kalsakai tara fangungut arae Karisito, ke arae sabin lo Karisito, fafafen usuf kerer in laumet. ⁶ Aunbiing kama kalsakai tatawin, kama kalsakai u una fafnen gam ke una rokap kimi. Ke aunbiing God i fafnen kamah, i tel u, isi kama sabin kamak fafnen gam, ma in fatapiek sinangun tifat usuf gam na foron tatawin, arae kama sabin kama ngar ta u. ⁷ Ma unune kimah lo gam i rakrakai, wara kama usum le, aunbiing gam ngar tatawin tura kamah, ke God in fafnen gam sabin arae i fafnen ta kamah.

⁸ Foron tualikmah, kama ier le gamen usum na foron fangungut ae kama kalsakai ta u na falifu na Eisia. Foron fangungut ae ri ta ta u usuf kamah, i rakrakai kanaka ma i liu ufu rakrakai kimah, ma kama ka wol le biil mang kaman to liu. ⁹ Tekentu tom, na parpar kimah le kaman met mang tom. Isau le tier igii i tapiiek, isi gong kama luun unune kimah na rakrakai kimah tom. Isau le kaman unune lo God sau, ae i fapti fafis foron minet la. ¹⁰ Ka faliu pes ta kamah koseng tatawin ae ifasi kaman met lo ma in faliu kama biitom. Kama luun unune kima lo, le in famam faliu kama tom. ¹¹ Ma aunbiing gam lupes kama ini foron sising kimi, ke fanu fuun rik fotrokap lo God, wara le i mais ta kamah, ma ka somangat ta ini foron sising kiri.

Pol i Sokiliis Puput kia

¹² Nenge tier ae kama laes ini i aragii: Na wolwol kimah, kama usum tom le kama mi na sinang ae i kalkaluu ma i tekentu ae i la tom sing God, aunbiing kama kiis turan fanu tina piklinbat, ma kama rakrakai tom na mi lo, aunbiing kama kiis tura gam. Biil kama mi na tasum tina piklinbat, biil. Kama liu namin famais ke God. ¹³ Wara le biil kama siit ti tier usuf gam ae biil ifasi gamen wes u, le biil ifasi gamen malal ulo, biil. Ia unune le, ¹⁴ arae gam ka mamlik malal ta na orek kimah, ke gamen malal rokap mang tom lo. Ke na biingen paipaifis ke Kumguui Iesu, ifasi gamen laes ini kamah, arae sau kama sabin kaman laes ini gam.

¹⁵ Ia unune arae, pesu fawu ia ka puput ta isi laum gam, isi fawu gamek kep fafakalok. ¹⁶ Ia puput ta le ian laum gam na ninla kiak una Masedonia, ke na fis kiak sabin tina Masedonia, isi gamek lupes iau na ninla kiak una Iudaia. ¹⁷ Isau le aunbiing biil ia tapiiek sing gam, ke arafah, gam wol le puput kiak ia tel foes ta u sau, beh? Kol, ia tel u sau na sinangun fanu tina piklinbat? Ri somangat foes la le, "Iuu," isau le namih, rik fakawe le, "Biil."

¹⁸ Gam usum le God i fasuut orek kia la tom, ke kemem sabin, aunbiing keme somangat, biil ifasi kemen to fakawe sabin. ¹⁹ Wara le Kalalik ke God, Iesu Karisito ae kemtuul e Sailas ru e Timoti kemtuul fafas ta ini usuf gam, biil i somangat la, ke nami ka fakawe, biil. I tel fasuut orek kia la tom. ²⁰ Foron falimlim tikii ae God i tel ta u, ka fasuut ta u lo Karisito. Ma lo Karisito sau, kere ka tara le,

“Amen” una ta memeh usuf God. ²¹ Ma God tom i tel kemem tura gam kere ka tifat lo Karisito. God i tim pes ta kerer, ²² ka luun fakileng kia lo kerer, ke ka luun Tanwa Kalkaluu na balrer arae fifil famu una fakileng u le nami keren kep foron tier tikii ae i fakale ta kerer ini.

²³ God i usum le orek kiak i tekentu: Biil ia tapiiek sape unawii naismi na Korin, i wara sau le biil ia ier isi buar gam, biil. ²⁴ Ke biil keme ier isi fangongos gam isi sani gamen unune lo, biil. Keme ier isi foim tura gam una laes kimi, wara le gam tifat na unune tom kimi.

2

¹ Pesu, ia ka sokiliis puput kiak le biil mang ian laum gam sabin, tarama ia ka falaulau balmi. ² Male ian fatamais gam, ke se mang ik falaes iau? Gam sau ae ia fatamais ta gam. ³ I e wara ia ka sisiit usuf gam pakanini, isi biil gamen fatamais iau aunbiing ian la isi par gam, wara le gam sau ifasi gamen falaes iau. Ia luun unune kiak lo gam tikii, le kere tikii keren laes turim. ⁴ Ia sisiit usuf gam ini tara tatawin ke mamais na liu kiak ma ini ifuun e danun matang. Biil ia siit u una fatamais gam, biil. Una finngas tara famais kiak isi gam.

Wol ufu Sinang Laulau ke Ier ae i Tel Sinang Laulau

⁵ Se ae i fatamais tikas, biil i fatamais iau sau, i fatamais gam tikii sabin. Ia use u le i mamlik fatamais gam, isi orek kiak gong i rakrakai kanaka. ⁶ Ifuun lo gam, gam ka ta ta fangungut usuf i, ma ifasi sau. ⁷ Ma i rokap le gamen wol ufu sinang laulau kia ke gamek famor u, tarama tara mamais

ka kuruung u. ⁸ Pesu, ia ka piispiis gam isi gamen finngas u sabin le gam ier kanaka tom isi. ⁹ Wara ae ia ka sisiit ta usuf gam, una tof gam isi iak par u le ifasi gamen wong na foron tier tikii, le biil. ¹⁰ Male gam wol ufu sinang laulau kia, ke ia sabin ian wol ufu sinang laulau kia. Male imel e ti sinang laulau kia, ke ia ka wol ufu ta na mata Karisito una rokap kimi, ¹¹ isi Satan gong i fapu kerer ini famfabal kia. Wara le kere usum tom na wolwol kia.

Pol i Ier le in Par Taitus

¹² Aunbiing ia tapiiek na Troas isi fafas ini Rokap na Fafas ulo Karisito, ia ka tafe u le Kumguui ka sapeng ta na nenge matanfel usuf iau. ¹³ Isau le, biil biitom imel e siaroh na liu kiak, wara le biil ia tafe Taitus, tuaklik, aiwa. Pesu, ia ka faorek ufu ri sau aiwa ke ia ka la sikit una Masedonia.

Rokap na Fafas i arae Tier ae i Furung Rokap

¹⁴ Isau le ia fotrokap usuf God, wara le aunbiing kere patep lo Karisito, i famu pes kerer arae nenge King, ae ka paket ta foron tuui kia, ke ka wuun kemem isi fasarara Rokap na Fafas lo Karisito, isi fanu rik usum lo na foron falifu tikii. Ma Rokap na Fafas ae, i arae tier ae imel e rokap na sana usuf fanu ae ri ongen u. ¹⁵ Wara le keme arae tier ae i furung rokap la, ae Karisito i ta u arae fafen usuf God, ma i sarara na fatpoton fanu ae God in faliu ri, ke fanu sabin ae rin fiu. ¹⁶ Usuf fanu ae rin fiu, keme arae sanan minet. Isau le usuf fanu ae God in faliu ri, keme furung rokap arae tier ae i ta liu la. Se ifasi ini matngan foim aragii? ¹⁷ Biil

keme arae fanu fuun, ae ri fafas ini orek ke God isi kep pitkalang sau, arae fanu ae ri falamlam fal isi fifil sing ri, biil. Isau le, lo Karisito, foim kimem i tekentu na mata God, wara le i tom i wuun ta kemem.

3

Puput Fuuh

¹ Arafah, gam wol le keme ka types falaumet kemem sabin? Kol arafah, gam ier isi kemen kep ti leta usuf gam, le sing gam, una famalal kemem, arae fale fanu ri tel u la? ² Auuh. Gam tom e leta kimem, ae ri siit ta u na balmem, ae fanu tikii ri ka usum ta lo ma ri ka wes ta u. ³ I malal le gam e leta ae i la sing Karisito, ae i finngas fuan foim kimem. Biil ri siit ta u ini ti pen, biil. Ri siit u ini Tanwa God ae i liu. Biil ri siit u na dangan fat leplep, biil. Ri siit u na balan fanu.

⁴ Ifasi kemen use u aragii, wara le lo Karisito, ma na mata God, keme usum le foron tier igii i tekentu. ⁵ Keme usum le kemem tom biil ifasi kemen tel u e foim igii, isau le God tom i ta rakrakai usuf kemem, ke ka fasi kemen tel u. ⁶ I tom i ta rakrakai usuf kemem ke ka fasi kemen tapiiek arae foron tom foim na puput fuu kia. Biil e puput ae ri tel u ini foron nagogon ae ri siit ta u, biil. I e puput ae i la tom sing Tanwa Kalkaluu. Wara le puput ae ri siit ta u, i siimete fanu la, isau le Tanwa Kalkaluu i ta liu la.

Memeh na Puput Fuuh

3:3: KisimBek 24:12; Jeremia 31:33; Esekiel 11:19; 36:26   **3:6:**
Jeremia 31:31

⁷ Foron nagogon ae God i ta ta u usuf Moses, ri siit ta u na iwu e dangan fat lelep ma i tapiiek ta ini memeh ke God. Aunbiing Moses i kep ta iun dangan fat ae usuf fan Israel, fan Israel biil ifasi rin par posong na mata Moses, wara le mata i popos ini memeh ke God, isau le namih, malal ae ka roprop la mang tina posong na mata. Male foron nagogon ae i ta minet la i tapiiek ini memeh, ⁸ ke foim ken Tanwa Kalkaluu i laumet kanaka e memeh lo. ⁹ Male imel e memeh na foim ae i ta minet la, ke i tekentu tom le foim ae i tel fanu ri ka tapiiek tortores na mata God, memeh lo i laumet kanaka tom. ¹⁰ Puput famu, biil mang ti memeh lo, wara le memeh na puput fuuh i liu ufu memeh na puput famu. ¹¹ Male puput famu ae i roprop la i tapiiek ta ini memeh, ke i tekentu tom le puput fuuh ae i kiis fitliu, memeh lo i laumet kanaka.

¹² Keme unune le puput fuuh in kiis fitliu, pesu, keme kep balamas tom. ¹³ Biil keme arae Moses ae i bo kale ta posong na mata ini dangan kaen, isi gong fan Israel ri par memeh ae i roprop la tina posong na mata. ¹⁴ Isau le wolwol kiri i kutkut, ma ka papang igii, aunbiing ri wes puput tofe* ae, ke i arae ri bo kale posong na matri biitom ini dangan kaen ae. Biil tom ri tel ufu, wara le lo Karisito sau, ke ifasi ik lauf. ¹⁵ Ka papang igii, aunbiing ri wes foron nagogon ke Moses, ke i arae nenge dangan kaen i bo kale balri. ¹⁶ Isau le aunbiing tikas i tamikis usuf Kumguui, ke dangan kaen ae, God ik tel ufu koseng u. ¹⁷ Kumguui i e Tanwa, ma

---

3:7: KisimBek 34:29   **3:13:** KisimBek 34:33   * **3:14:** Puput tofe, i e puput ae God i tel ta u turan fan Israel aunbiing i ta ta foron nagogon usuf Moses.   **3:16:** KisimBek 34:34

se imel e Tanwa Kumguui lo, i sengsegeng. ¹⁸ Ma kerer ae biil ti dangan kaen i bo kale posong na matrer, kere fapil memeh ke Kumguui ma kere ka sosokiliis la arae i tom, na memeh kia. Memeh ae, i la sing Kumguui ae i tom e Tanwa.

4

Pununfo kemem i arae Sospen ae ri Tel u ini Nanal

¹ Na famais ke God ka ta foim igii sing kemem, pesu, biil keme to angos isi tel u, biil. ² Keme ka sokufu ta foron sinang laulau ae fanu ri tel fakum u la, turan foron matngan sinang ae i famatlawen la. Biil keme foim ini lem ke biil keme use fager orek ke God, biil. Keme famalal fakasi u tom e orek tekentu ke God usuf fanu isi temtem tikii lo ri tom ik iliim u le keme orek tekentu na mata God. ³ Male imel e ti tier ae i bo kale Rokap na Fafas igii keme fafas la ini, ke i mumun usuf fanu sau ae rin fiu fitliu. ⁴ Satan, i e god tinaga na piklinbat, ka fakubunor ta wolwol ken fanu ae biil ri unune, isi biil ifasi rin par malal na Rokap na Fafas na memeh ke Karisito, ae i tantanwa God. ⁵ Wara le biil keme fafas ini kemem tom, biil. Keme fafas ini Iesu Karisito le i Kumguui, ma kemem tom arae foron fafauun kimi wara lo Iesu. ⁶ God ae i use ta u aragii, “Malal in popos una kubunor,” God sau ae, i tel ta malal ka popos na liu kirer ke ka famalal kerer isi kerek usum na memeh ke God ae na posong na mata Karisito.

⁷ Tier igii lo kemem, i arae minsik ae ri siing ta u na palgan sospen ae ri tel u sau ini nanal, isi ik malal le rakrakai igii sing kemem ae i liuliu

kulkulef, biil kimem, ke God tom. ⁸ Keme tafe tatawin la na foron sal tikii, isau le biil i falaulau kemem. Fale aunbiing i pongpong e wol kimem, isau le biil keme to angos. ⁹ Fanu ri ta fangungut la sing kemem, isau le God i kiis la tom tura kemem. Fanu ri paket falaulau kemem la, isau le biil keme laulau sikit. ¹⁰ Na foron aunbiing tikii ae keme kalsakai tatawin na pununfo kemem, keme famalal minet ke Iesu, isi liu ke Iesu sabin ik tapiiek malal na pununfo kemem. ¹¹ Keme liu, isau le fitliu minet i fatat kemem, wara lo Iesu, isi liu kia ik tapiiek malal na pununfo kemem ae in met sau. ¹² Pesu, minet i famam foim na liu kimem, isau le liu i famam foim na liu kimi.

¹³ Ri siit ta u na Buk na Gogoh aragii, “Ia unune, pesu ia ka orek tah.” Ke ini itikii sau e matngan unune, kemem sabin keme ka unune ke keme ka orek. ¹⁴ Wara keme usum le ier ae i fapti fafis ta Kumguui Iesu tina minet, in fapti kemem sabin tura Iesu ma ik fiti kemem tura gam na mata. ¹⁵ Foron tier tikii igii, una rokap kimi, isi famais ke God ae i famam sarara usuf fanu fuun, ik fatapiiek sinangun fotrokap. Ma sinang ae ik kuumkuum la, isi God ik kep memeh lo.

¹⁶ Pesu, biil keme to angos. Taftawa pununfo kemem i rufuf la, isau le tanwa kemem ka fufuuh la na foron biing tikii. ¹⁷ Wara le foron tatawin igii keme kalsakai u, i fabiro ma i kiis na fatuklin aunbiing sau, isau le, i ta memeh ae in kiis fitliu usuf kemem. Ma tara memeh ae kemen kep u, i liuliu kulkulef na foron tatawin tikii igii. ¹⁸ Pesu, biil keme to luun matmem na tier ae keme par

u, biil. Keme luun matmem tom na tier ae biil keme par u. Wara le tier ae keme par u, in kiis na fatuklin aunbiing sau, isau le tier ae biil keme par u in kiis fitliu.

5

Kere Ier isi Kilkiliis ini Pununfo kerer tina Kukulii

¹ Pununfo kerer i arae nenge palpalbuang ae kere liu lo aga na piklinbat. Ma aunbiing palpalbuang igii in laulau, kere usum le God in ta nenge fel ae keren kiis fitliu lo bae na kukulii. Fel ae, fanu biil ri tel u ini limri, biil. ² Igii, kere ngange fangungut, ma kere ka ier mang le kerek kilkiliis ini pununfo kerer tina kukulii. ³ Wara le aunbiing kere ka kilkiliis ta ini, ke biil mang keren pongong sabin. ⁴ Aunbiing kere liu biitom ini liu na pununfo, kere ngangeh ma kere ka kalsakai tatawin, wara le biil kere ier isi rin kiliis ufu pununfo kerer igii, isau le kere ier isi kilkiliis ini pununfo tina kukulii, isi pununfo ae i liu, ik bo neng ae in met. ⁵ God tom i fageges kerer isi keren sokiliis, ke ka ta ta Tanwa Kalkaluu usuf kerer, arae fakileng una fatekentu u le keren kep u e sani ae in tapiek namih.

⁶ Pesu, tier igii i farakrakai kemem la. Ma aunbiing keme liu na pununfo tinaga na piklinbat, kemem tapak koseng Kumguui. ⁷ Igii keme liu ini unune, ma biil na sani keme par u. ⁸ I rakrakai e unune kimem ma ia use u, keme ier le kemen la koseng pununfo igii, ma kemek kiis tura Kumguui na maleh tutus kirer. ⁹ Ke pesu, taftawa le keme

kiis biitom ini pununfo igii le keme mangmangal koseng u, tier ae keme nunuk u, le kemen falaes Kumguui. ¹⁰ Wara le kere tikii, keren ti na nagogon na matan nian kiiskiis ke Karisito, ma ik nagogon temtem tikii lo kerer, namin foron sinang tom ae kere ka tel ta u aunbiing kere liu na pununfo. Taftawa le sinang rokap le sinang laulau, temtem tikii in kep fifil ifasi na sinangu.

Keren Fatala Fis tura God

¹¹ Keme usum le kere tikii keren ti na nagogon ke Kumguui, pesu, keme lala bulat lo. I e wara, ke keme ka fapti wolwol ken fanu isi rin unune. God i usum lo kemem ma ia unune le gam sabin gam usum lo kemem. ¹² Ke biil sabin keme ier isi kemen falaumet kemem tom na matmi, biil. Keme ier isi gamen laes ini kemem, isi ifasi gamek kiliis orek ken fanu ae ri got ini sani na pununfo, isau le biil ri wol isi sani ae na balri. ¹³ Male fanu ri tara le kemem arae foron talos, ke keme tel u tom una ta memeh usuf God. Male wolwol kimem i malal, ke una rokap kimi. ¹⁴ Famais ke Karisito i sule kemem isi tel foim kia, wara le keme usum le itikii sau e Kaltu i met ta isi fanu tikii, ke keme ka unune sabin le kere tikii kere ka met ta koseng liu tofe kirer. ¹⁵ I met ta isi fanu tikii, isi fanu ae ri ka kep ta liu fuuh sing i, biil rin liu isi ri tom, biil. Rin liu mang usuf ier ae i met ta isi ri, ae God i fapti fafis ta u.

¹⁶ Ma types u igii, parpar kimem usuf fanu biil mang in arae pakanini, biil. Pakanini keme par fanu la na matngan parpar na pununfo. Keme par ta Karisito sabin na matngan parpar arae, isau le

igii, biil mang keme par u arae pakanini. ¹⁷ Pesu, male tikas i patep lo Karisito, ke i nenge fakfakiis fuuh. Liu tofe ka mangmangal tah, ma liu fuuh ka tapiek tah. ¹⁸ Foron tier tikii igii sing God tom, ae i fatala fafis ta kerer usuf i tom wara lo Karisito, ma ka ta foim na fatala fafis fanu tura God sing kemem. ¹⁹ Ma lo Karisito, God ka fatala fis turan fanu na piklinbat ma biil mang in nagogon ri kunan sinang laulau kiri. Ma ka unune ufu ta orek an fafatala fis usuf kemem. ²⁰ Pesu, kemem ti fakileng Karisito, ma aunbiing keme orek, i arae God i sisising gam la, ma keme piispiis gam na asa Karisito le, “Gamen fatala fis tura God.” ²¹ Karisito biil ti sinang laulau kia, isau le una lupes kerer, God ka luun sinang laulau kirer na olo Karisito, isi lo i sau, kerek tapiek foron tom tortores ke God.

6

¹ Arae foron tikiin foim ke God, keme sising gam le gong gam langre famais kia. ² Wara i tarah, “Na aunbiing tutus kiak,

ia ka ongen o,
ke na biingen fafaliu,
ia ka lupes o.”

Ongen u! Igii sau e aunbiing tutus ke God. Igii sau e biingen fafaliu.

Tifat ke Pol na palgan Tatawin

³ Biil keme ier le kemen tel ti tier ae in tel fakut sal salan tikas, tarama fanu ri ka orek laulau una foim kimem. ⁴ Isau le, na foron tier tikii keme tel u, keme finngas u tom le kemem foron fafauun tekentu ke God: Keme tifat na aunbiing keme tafe

tatawin, aunbiing keme kalkalsakai fangungut, aunbiing keme mamais, ⁵ aunbiing ri paket kemem, aunbiing keme kiis na kamkabet, aunbiing fanu ri kawil kemem ini ngaliaf, aunbiing foim i rakrakai, aunbiing keme matene, ke aunbiing na fitol. ⁶ Keme finngas sinang ae i kalkaluu, rokap na tasum, sinangun kiis fofu, ke sinangun falupes. Ke keme foim ini rakrakai ken Tanwa Kalkaluu, ini sinangun famais tekentu, ⁷ ini orek tekentu, ke ini rakrakai ke God. Ma keme ka pose na tortores na sinang arae tier una fapaket na mia kemem ke na kaisa kemem. ⁸ Taftawa fanu ri bulat lo kemem le biil, ri use falaulau kemem le ri usefages kemem, isau le keme tel foim tom. Keme orek tekentu, isau le fanu ri use u le kemem lem. ⁹ Ri usum lo kemem, isau le ri tara le biil ri usum lo kemem. Minet i fatat kemem, isau le keme liu tom. Ri paket kemem, isau le biil ri siimete kemem. ¹⁰ Keme fuun ini mamais, isau le keme laes la masau. Keme lauu, isau le keme tel ifuun e fanu ri ka kalok. Biil ti minmara kemem, isau le foron tier tikii kimem.

¹¹ Foron talmem, fan Korin, keme ka use foron tier tikii ta usuf gam, ma balmem i sapeng usuf gam. ¹² Balmem biil i babat usuf gam, isau le gam babat na balmi usuf kemem. ¹³ Igii ia orek usuf gam arae gam berberat tom kiak: I rokap le gam sabin gamen sapeng na balmi usuf kemem, una kiliis sinang ae keme tel ta u ulu gam.

Gong Gam Patep turan Fanu ae Biil ri Unune

¹⁴ Gong gam patep turan fanu ae biil ti unune kiri. Tortores na sinang ifasi arafa turan

sinang laulau? Ke malal in fatala arafa turan kubunor? ¹⁵ Matngan sosomangat arafa imel na fatpoto Karisito ke Satan? Matngan sani i fafasi na fatpoton nenge tom unune ke kaltu ae biil i unune? ¹⁶ Matngan sosomangat arafa ifasi le in mel na fatpoton Felun Tunmapek ke God turan foron god famfabal? Ma kere tom kere Fel ke God ae i liu fitliu. God i use ta u aragii,

“Ian kiis naisri
ma iak la na fatpoto ri,
ian God kiri
ma rik fanu kiak.”

¹⁷ I e wara, Kumguui ka tara sabin aragii,
“Gamen suu koseng ri,
ma gamek tampaek koseng ri.
Ke gong gam sigil ti tier ae i duh na matang,
isi iak somangat pes gam.”

¹⁸ “Kumguui ae Rakrakai kia i liuliu kulkulef, i use u sabin aragii,
‘Ian Tama gam,
ma gamek berberat kiak
ke foron keleflik kiak.’ ”

7

¹ Foron rokap na talang, God ka falimlim ta usuf kerer ini foron tier igii, pesu keren fafuu kerer koseng foron tier tikii ae in fadu pununfo kerer ke tanwa kerer sabin ma kerek liu ini liu ae i kalkaluu kanaka, wara le imel e bulat kirer lo God.

Pol i Laes ini Fan Korin

6:16: 1Korin 3:16; 6:19; WokPris 26:12; Esekiel 37:27   **6:17:**
Aisaia 52:11   **6:18:** 2Samuel 7:14; 1Stori 17:13; Aisaia 43:6;
Jeremia 31:9

² Gamen sapeng pes kemem na liu kimi. Biil keme tel ta ti sinang laulau ini tikas, biil keme falaulau ta tikas, ke biil keme fabal pes ta ti tier ken tikas, biil. ³ Biil ia use u arae una fasir gam, biil. Ia ka use ta u pakanini le gam kiis na ete kemem, ma keme geges isi liu le met turim tura gam. ⁴ I mel e rakrakai na unune kiak lo gam, ma ia lala got ini gam. Gam lala farakrakai iau, ma na foron tatawin kimem, balang ifuun ini laes.

⁵ Aunbiing keme tapiiek ta na falifu na Masedonia, biil tom keme kep ta ti rokap na mangeh. Wara le keme fatafe ini tatawin na foron sal tikii: Fale fanu ri fabalkut tura kemem, ma ka mel e soke na liu kimem. ⁶ Isau le God ae i fafnen fanu la ae i purngis e balri, i fafnen kemem aunbiing Taitus i tapiiek, ⁷ ma biil na tapiiek kia sau, biil. God i fafnen kemem sabin aunbiing keme ongen u le gam fafnen ta Taitus. Ma Taitus i fas kemem le gam ier kanaka tom isi par iau, ke i purngis e balmi ma imel e tara engenges kimi isi iau. Pesu, ia ka lala laes.

⁸ Taftawa le leta famu kiak usuf gam i fatamais ta gam, isau le iau tom biil i purngis e balang isi. Pakanini i purngis ta e balang isi, wara ia par u le leta kiak i fatel ta gam, isau le na fatuklin aunbiing sau. ⁹ Ma igii ia laes, biil i wara le ia fatamais ta gam, biil. Ia laes wara le mamais na balmi i tel gam ka sokiliis liu kimi. Ma gam lala mamais arae namin wolwol tom ke God, pesu orek kimem biil i to fatel ta gam. ¹⁰ Mamais ae i rokap na mata God, i fatapiiek sokiliis na liu ken fanu, ma in ta fafaliu. Matngan mamais arae i rokap, isau le mamais tina

piklinbat i fatapiek minet la. ¹¹ Par u, mamais ae i rokap na mata God, i fatapiek ifuun e rokap na tier na liu kimi: I tuntun e balmi, gam engenges isi tumarnge gam tom, gam ngaliaf ulo se i tel sinang laulau, gam sokeh, gam kalkal ta isi par iau, gam gesges ke gam geges isi fatortores foron tatawin. Na foron tier tikii igii, gam finngas u le biil ti tuk lo gam. ¹² Ia siit ta leta igii usuf gam, biil i wara lon kaltu ae i tel ta sinang laulau, le kaltu ae ri tel sinang laulau ulo, biil. Isau le ia sisiit usuf gam isi gam tom gamek usum le na mata God, gam tibek kemem. ¹³ Foron tier igii i farakrakai kemem.

Ma biil i sau ae, keme gesges sabin isi par Taitus i laes, wara le gam tikii gam farokap fafis ta tanwa. ¹⁴ Pakanini ia usefages ta gam na mata, ma aunbiing i fis biil ia matlawen kuna gam. Arae foron tier tikii ae keme ka fas ta gam ini, i tekentu, ke ususefages kimem sabin na mata Taitus ulo gam, ka tekentu tom. ¹⁵ Ma igii, laes kia isi gam ka lala laumet mang tom, aunbiing i wolpes u le gam tikii gam wong, ma gam ka somangat pes ta u ini bulat, ma gam ka nananar isi. ¹⁶ Ia lala laes, wara ifasi ian luun unune tikii kiak lo gam.

8

Pol i Farakrakai Sinangun Fafen

¹ Foron tuaklik, igii keme ier le gamen usum na famais ae God i ta ta u usuf foron uh na tom unune na falifu na Masedonia. ² Taftawa le ifuun e tatawin i tof ri ma ri lala bilbiling, isau le liu kiri ifuun tom ini laes, ma laes ae i fapiti balri isi lala fafen. ³ Ia fas gam le, sani ae ifasi rin ta u, ri

fafen ini, ma fafen kiri i liu ufu tom e sani ae ifasi rin ta u. Ri tel u tom arae namin gesges kiri. ⁴ Ri lala piispiis kemem le ri sabin rin falupes ini foron fafen kiri usuf fanu ke God na Ierusalem. ⁵ Ri tel tier ae keme wol le biil ifasi rin tel u. Ri ta famu ri tom usuf Kumguui, ke namih, usuf kemem arae tom namin wolwol ke God. ⁶ Pesu, keme ka piispiis Taitus isi in farop foim na fafen, ae i types ta u tura gam. ⁷ Gam rokap kanaka tom na foron tier tikii: Na unune kimi, na orek kimi, na tasum kimi, na engenges kimi isi tel foim, ke na famais kimi isi kemem. Pesu, i rokap le gamen rokap sabin na sinangun fafen.

⁸ Biil ia to fangongos gam, biil. Ia fas gam ini gesges ken fale tom unune, isi iak par famais kimi, i tekentu le biil. ⁹ Wara le, gam usum na famais ke Kumguui kirer Iesu Karisito. Taftawa le i kalok, isau le una rokap kimi, ka tapiiek arae nenge lauu, isi na kiiskiis an lauu kia, gam sabin gamek kalok.

¹⁰ Ma wolwol kiak i aragii: In rokap le gamen farop sani ae gam tanwara ta na bet pakanini. Gam fanu famu ae gam fafen ke gam fanu famu sabin ae gam gesges isi tel u. ¹¹ Ma igii, gamen farop foim na fafen ae gam ka tanwara tah, isi farfarop na foim ik fakep ini gesges kimi tinpakanini. Gamen tel u tom arae, namin sani imel sing gam. ¹² Male imel e gesges kimi isi fafen, ke God in somangat pes u. Wara le God i somangat pes fafen la namin sani imel sing neng, ma biil namin sani ae biil imel sing i.

¹³ Biil ia ier isi fafen kimi in famalmu fal, ma ik ta tatawin usuf gam, biil. Ia use u le gamen tel u isi gam tikii gamen fasi sau. ¹⁴ Na aunbiing igii, ifuun

e minsik kimi, ke gamen fen fanu ae ri bilbiling. Isi namih, aunbiing ik fuun e minsik kiri, ke ri bin rik fen gam, aunbiing gamen bilbiling. Male gamen tel u arae, gamen fasi tikii sau. ¹⁵ Arae tom ri siit ta u na Buk na Gogoh, le, “Se ae i kep turim ta ifuun, sani i kep u ifasi sau lo, ma se ae i kep ituul sau, sani ae i kep u ifasi tom lo.”

Pol i Wuun Taitus una Korin

¹⁶ Ia kating gam, ma ia fotrokap lo God, ae i fapti ta bala Taitus, ke i sabin ka kating gam. ¹⁷ Taitus i somangat ini sising kimem le in la isi par gam, wara le i tom, i lala ier sabin le in fis isi par gam. ¹⁸ Keme wuun nenge tualikmem sabin tura Taitus, ae foron uh na tom unune tikii ri usefages u la le i nenge rokap na tom foim ini Rokap na Fafas. ¹⁹ Ma biil i sau ae, biil. Foron uh na tom unune ri tus pes u sabin isi in la tura kemem aunbiing kemen la una Ierusalem isi ta foron fafen. Keme tel u una ta memeh usuf Kumguui, ke una finngas sinangun gesges kimem isi falupes. ²⁰ Keme ier isi alfe foron orek laulau na aunbiing kemen kep tara na fafen kimi una Ierusalem, pesu kemem tikii kemek la turim. ²¹ Keme nunuk tom isi tel sani i tortores, biil na mata Kumguui sau, biil. Na matan fanu sabin.

²² Kemen wuun nenge tualikmem sabin tura ruh. Ifuun e aunbiing keme ka tof ta u, ke keme ka par u le imel e tara gesges kia isi foim igii. Ma igii, ka lala ier mang tom le in tel u, wara le imel e tara unune kia lo gam. ²³ Ma Taitus, i talang ke tikiin foim kiak una lupes gam, ma iun tualikmem

ae, ru ti fakileng foron uh na tom unune, ma ru ta memeh usuf Karisito. ²⁴ Pesu, gamen finngas rituul ini famais kimi, ke ini waran laes kimem lo gam, isi foron uh na tom unune rik par u.

9

¹ Igii, biil mang ian sisiit sabin usuf gam isi foron falupes usuf fanu ke God na Ierusalem. ² Wara ia usum tom na gesges kimi isi falupes, ma ia got ta ini aunbiing ia ususe sing fan Masedonia. Ia fas ri le types u tom na bet pakanini, gam ae na falifu na Akaia gam geses isi fafen, ma gesges kimi ka fapti balan ifuun lo ri isi fafen. ³ Isau le, ian wuun tuul tualikmem igii usuf gam, isi fageges gam, arae tom ia fas ta fan Masedonia. Tarama biil gam geses ma got kiak ini gam ka tier foes. ⁴ Male ti fale fan Masedonia ri la turang ma ri ka par u le biil gam geses, ke ian matlawen wara na unune kiak lo gam, isau le gam, gamen lala matlawen mang tom. ⁵ Pesu ia ka wol le i rokap tom le ian wuun tuul tualikrer igii isi laum famu gam, isi fageges fakasi fafen ae gam fas ta iau ini. Aunbiing gam ta fafen kimi ia ier le gamen ta u ini liu tikii kimi, ma biil arae sau le ri fangongos gam, biil.

Sinangun Fafen ini Balrer Tikii

⁶ Gamen usum le: Se i so ituul, in il in tuul sau. Ma se i so ifuun, in il in fuun tom. ⁷ Temtem tikii in ta tier arae tom namin wolwol kia. Gong gam ta fafen kimi ini bala laulau ke arae ri fangongos gam, gong. Wara le God i ier la isi kaltu ae i fafen la ini laes. ⁸ Ma God ifasi in ta fafen kia ik fuun usuf gam. Ke fitliu gamen kep foron tier tikii ae gam dar u, ma in fuun biitom isi ifasi gamek tel foron

rokap na foim. ⁹ Arae ri siit ta u na Buk na Gogoh aragii,

“God i tulus sarara ini foron fafen kia usuf foron lauu,

ma tortores na sinangu i kiis fitliu.”

¹⁰ God ae i ta kutun au la usuf foron tom soso, ke inen una ien, in ta in fuun sabin e tier usuf gam una tel foron rokap na foim, ma ik falaumet fuan tortores na sinangu gam. ¹¹ God in fakalok gam na foron tier tikii, isi gamek geges isi fafen na foron aunbiing tikii. Ke aunbiing kemen filange fafen kimi, fanu rik fotrokap lo God isi.

¹² Foim igii gam tel u, in lupes fanu ke God ini sani ri dar u ke in fapti ri isi rik lala fotrokap sabin usuf God. ¹³ Foim igii gam tel u, i fatekentu unune kimi. Ma fanu rin usefages God, wara na unune kimi na Rokap na Fafas lo Karisito, i fatapieki sinangun wong. Ke rin usefages God sabin, wara na tara fafen kimi unaisri ke usuf fal sabin. ¹⁴ Ma aunbiing rin sising isi gam, rin ta tikii liu kiri usuf gam, wara na tara famais ae God i ta ta u usuf gam.

¹⁵ Keren fotrokap usuf God isi fafen kia ae i laumet kanaka, ma biil ifasi keren wes u.

10

Pol i Famalal Foim Kia

¹ Ia Pol, ae gam tara le, ia fofola ini gam aunbiing ia kiis ta naismi, ma biil ia balbalan pes gam la aunbiing ia kiis tapak. Na asa Karisito, ae i fapu u la ke i fofola, ² ia sising gam igii le, aunbiing ian tapiek, gong gam fatel iau isi iak balkut lon fanu ae ri wol le keme liu arae fanu

tina piklinbat. ³ Taftawa le keme kiis na piklinbat, isau le biil keme fapaket arae fanu tina piklinbat. ⁴ Foron tier una fapaket igii keme fapaket ini, biil tina piklinbat, biil. Keme fapaket ini rakrakai ke God isi rabat foron rakrakai na ubiif ken foron tuui. ⁵ Keme falaulau foron orek famfabal, ke foron sinangun orek kamgas tikii ae i tikale fanu la ma biil ri usum lo God. Ke keme ka kabet foron wolwol tikii, ma keme ka dat ri isi rik wong sing Karisito. ⁶ Ma aunbiing gam ka wong rokap mang, ke kemek geges isi nagogon fanu ae ri ongen fabulwar biitom.

⁷ Par fakasi foron tier ae na matmi. Male tikas i unune tom le i ke Karisito, ke ifasi in iliim u le kemem sabin ke Karisito, arae i. ⁸ Taftawa le ia got ini rakrakai ae Kumguui i ta ta u usufkemem, isau le biil ian to matlawen kuna, wara le i ta ta u una fakuum unune kimi ma biil una fapul u. ⁹ Gong gam wol le ia ier isi fasoksoke gam ini foron leta kiak. ¹⁰ Ia use u arae, wara le fale fanu ri tarah, “Foron orek ae na foron leta ke Pol i tatawin ma i rakrakai kanaka, isau le aunbiing i kiis naisrer, biil ti rakrakai kia, ma orek kia i tier foes sau.” ¹¹ Matngan fanu arae, rin usum le, foron tier ae keme siit ta u na foron leta kimem aunbiing keme mangmangal, kemen tel u arae aunbiing kemen kiis tura gam.

¹² Keme binbin isi kemen fatof kemem turan fanu ae ri sik asri tom. Aunbiing ri ngaf ri tura ri tom ke aunbiing ri fatof ri ini ri tom, biil ti usum kiri. ¹³ Ma kemem, biil kemen got ini ti tier sabin, biil. Kemen got sau ini foim ae God ka tem ta u lo kemem. Ma foim ae, i la sikit unaismi. ¹⁴ Male biil keme la ta unaismi, ke keme got foes. Isau le,

keme fanu famu masau ae keme la ta unawii na Korin ini Rokap na Fafas lo Karisito. ¹⁵ Biil keme got foes ini foim ae fale fanu keskes tom ri tel ta u, biil. Unune kimem i aragii, aunbiing unune kimi in kuumkuum la, ke foim kimem na fatpoto gam ik sisist la, ¹⁶ isi kemek fafas ini Rokap na Fafas na foron maleh ae ri kiis na pokta gam. Wara le biil keme ier isi kemen got ini foim ae fal tom ri tel ta u na falifu kiri, biil. ¹⁷ Buk na Gogoh i use u aragii, “Male se i ier le in got, i rokap le in got ini Kumguui.” ¹⁸ Wara le se i sik fafis u tom, biil i laumet na mata Kumguui, biil. Ier sau ae Kumguui i sik asa, i laumet.

11

Foim ke Pol Biil Ifasi ini Foim ken foron Aposel Famfabal

¹ Ia ier le gamen somangat pes fabiro talos na orek kiak. Kiskam, gamen wong sing iau. ² Ia parkale ulo gam, wara le God i ier isi gam kia keskes sau. Ia ka fakale ta gam usuf nenge kalu, i e Karisito, arae nenge dafal i kalkaluu ae ia fageges u isi in fakekel. ³ Isau le ia binbin, tarama ri ka lame fager wolwol kimi koseng sinang ae i kalkaluu ke unune tekentu kimi lo Karisito, arae Iwa, ae sii i fabal ta u ini foron lemlem kia. ⁴ Male tikas i la usuf gam ma ka fafas usuf gam ini nenge Iesu keskes na Iesu igii keme ka fafas ta ini, ke male gam kep nenge tanwa keskes na Tanwa Kalkaluu ae gam kep ta u, ke male gam ongen nenge fafas ae i neng keskes na Rokap na Fafas ae

gam unune lo, gam su somangat pes u sau. ⁵ Isau le ia wol le biil ia fabiro kanaka lon foron aposel ae ri foteng ri la tom le, “foron aposel kausi.” ⁶ Taftawa le biil ia usum rokap na sinangun paket fakasi orek, isau le imel e tasum kiak. Keme ka famalal fakasi ta u usuf gam na foron sal tikii.

⁷ Arafah, i sinang laulau, aunbiing ia fapu iau tom ma ia ka sik gam aunbiing ia fafas ini Rokap na Fafas ke God usuf gam ma biil ia sising gam isi gamen suat iau? ⁸ Ia kep pitkalang sing fale uh na tom unune, arae ia sukuum ri, una lupes foim kiak na fatpoto gam. ⁹ Ma aunbiing ia kiis ta tura gam ma ia ka dar nenge tier, biil ia ta tatawin ta sing tikas lo gam, wara le foron tualikrer ae ri la ta tina falifu na Masedonia, ri lupes iau ini foron tier tikii ae ia dar u. Biil i ges e balang isi ian ta ti tatawin usuf gam, ma ian tongon tel u tom arae. ¹⁰ Tekentu kanaka, ia falimlim na olon orek tekentu ke Karisito igii lo iau, le biil tikas tina falifu na Akaia ifasi in tikale iau isi ian got na matmi ini sinang igii. ¹¹ Isi sani ia ka tel u arae? Kol, biil ia ier isi gam, beh? God i usum le ia ier isi gam. ¹² Ian famam tel u tom e sani ae ia tel u la, una tikale fanu isi biil ifasi rin got ini foim kiri le, ri fasi ini kemem. ¹³ Matngan fanu arae, ri foron aposel famfabal, foron tom foim lemlem, ma ri garan le ri foron aposel ke Karisito. ¹⁴ Isau le biil e tier una bitit. Satan sabin i garan la arae i nenge angelo tina malal. ¹⁵ Pesu, biil e tier una bitit male foron tom foim kia ri garan arae ri foron tom foim ken tortores na sinang. Farfarop kiri, in fasi ini sinang laulau kiri.

Pol i Got ini foron Tatawin i Tafe u

¹⁶ Ian bel pes u sabin le, gong tikas lo gam i wol le ia talos. Isau male gam wol le ia talos, ke i rokap le gamen somangat pes iau, isi ia sabin iak mamlik orek got, arae nenge talos. ¹⁷ Matngan orek got igii, biil sing Kumguui, biil. Isau le ian orek got arae nenge talos. ¹⁸ Ifuun ri orek got ini foron tier tina pununfo, pesu ia sabin ian orek got arae. ¹⁹ Taftawa le gam wol le gam foron tom tasum, isau le gam somangat pes foron talos la bin. ²⁰ Ma tekentu le gam su somangat pes fanu la sau isi tel gam arae fafauun kiri, isi ien gam, isi luun gam na piklin nagogon kiri, isi falaumet ri tom na matmi, ke isi pose gam na posong na matmi. ²¹ Kiskam kanaka isi use u le biil ti rakrakai kimem una tel matngan sinang aragii!

Sani ae biil ri soke isi orek got ini, ia sabin, biil ia soke isi ian orek got ini. Ma igii ia orek arae nenge talos. ²² Ri fan Ibru? Ia sabin. Ri fan Israel? Ia sabin. Ri foron tubutamat e Abaram? Ia sabin. ²³ Ri tom foim ke Karisito? Ian orek arae nenge talos le, ia rokap kanaka lo ri. Ia lala foim ta lo ri, ia ka kiis ta na kamkabet na ifuun e aunbiing lo ri, ri ka lala pis ta iau lo ri, ma ifuun e aunbiing fatat ian met. ²⁴ Ka lim ta e aunbiing ia kep bis sing fan Iudaia. Ma na temtem tikii na aunbiing ae, ia kep ituul e sangful ini siu e bis. ²⁵ Ituul e aunbiing ri fuk ta iau ini sun au. Itikii e aunbiing ri luuluu ta iau. Ituul e aunbiing sip i dom ini iau. Nenge wor ke nenge siat kuruur ia bok na kasap. ²⁶ Na ifuun e ninla kiak, fatat ian fiu na foron dan, na

---

11:23: Aposel 16:23   **11:24:** Lo 25:3   **11:25:** Aposel 16:22;
14:19   **11:26:** Aposel 9:23; 14:5

liman foron tom suksukuum, na liman fanu tutus kiak tom, ke na liman fanu keskes. Fatat ian fiu na piran maleh, na foron falifu foes, ke na liman foron tom unune famfabal. ²⁷ Ia foim rakrakai ta ma ia ka songsong, ke ifuun e wor biil ia to borong rokap tah. Ifuun e aunbiing ia fitol ke ia ka metdan, ma biil ia to ien. Fale aunbiing ia manun ma biil ti kililiis kiak una afit pununfong. ²⁸ Ma nenge tier sabin, na foron biing tikii, ia sem wol isi foron uh na tom unune tikii. ²⁹ Male tikas lo ri liu kia i puh, ke ia sabin i pu e liu kiak. Ke aunbiing ri faluut nenge tom unune na sinang laulau, ke i yiif e balang.

³⁰ Male ian orek got, ke ian orek got ini foron tier ae i finngas u le biil ti rakrakai kiak. ³¹ God, Tama Kumguui Iesu, ae i tortores tom le in kep foron ususefages fitliu, i usum le biil ia to lem. ³² Aunbiing ia kiis na Damaskas, famfam tinaiwa ae i kiis na piklin nagogon ke King Aretas, i luun foron tom parpar kale na maleh ae, isi luse iau. ³³ Isau le ia ka fin koseng u. Ri fasiluung iau na nenge matanbuat na ubiif kale maleh ae, na palgan nenge kes.

12

Parpar ke Pol

¹ Ian tongon got tom. Taftawa le biil ti fua e matngan orek got igii, isau le ian orek got tom ini foron nimnibiil ke foron parpar ae Kumguui ka finngas ta iau ini. ² Ia usum lon nenge kalu ke

Karisito,* na itikii e sangful ini fet e bet pakanini, God i lame pes ta u una fatuul u e kukulii. Biil ia usum, God i kep u turan pununfo le tanwa sau. Biil ia usum, God sau i usum. ³ Ma ia usum le kalu igii, God i tel pes ta u una Paradais. Taftawa le ini pununfo le tanwa, biil ia usum, God sau i usum. ⁴ God i tel pes ta u una Paradais, ma ka ongen foron tier ae biil ifasi rin fatof u ini ti orek, ma God biil i mangte u isi in fas fanu ini. ⁵ Ian got ini matngan kalu arae, isau le iau tom, ian got sau ini foron tier ae i finngas u le biil ti rakrakai kiak. ⁶ Male ian ier isi got, ke biil ian arae nenge talos, wara le ian orek tekentu tom. Isau le biil ian tel u arae, isi biil tikas in lala bulat lo iau wara na orek got kiak sau, biil. Ia ier sau le fanu rin par failiim iau namin orek kiak ke na foim kiak.

Pol i Laes aunbiing biil ti Rakrakai Kia

⁷ Isau le, isi gong ia lala sik asang ini pirpiran parpar ae ia par ta u, God ka suaf ufu nenge angelo ke Satan isi in ta fangungut usuf iau, arae nenge sin au ae i famam rup na pununfong. ⁸ Fatuul ia sising ta le Kumguui in tel ufu koseng iau. ⁹ Isau le ka kiliis iau aragii, “Famais kiak i laumet ma ifasi lo wo. Wara le, rakrakai kiak i laumet kanaka na aunbiing biil ti rakrakai kiam.” Pesu, ian lala laes ma iak got aunbiing biil ti rakrakai kiak, isi rakrakai ke Karisito ik kiis lo iau. ¹⁰ Ia laes tom aunbiing biil ti rakrakai kiak, ke aunbiing ri use falaulau iau, aunbiing ia tafe tatawin, aunbiing ri ta fangungut sing iau, ke na foron rakrakai na

---

* **12:2:** Pol i use fafis u tom, aunbiing i tara le, “nenge kalu ke Karisito”

aunbiing, wara ia tel foim ke Karisito. Wara le, aunbiing biil ti rakrakai kiak, ke ia rakrakai tom.

Tara Wolwol ke Pol isi Fan Korin

¹¹ Ia orek ta arae nenge talos, isau le gam tom gam tel iau ke ia ka orek ta aragii. Taftawa le ia kaltu foes, isau le ifasi gamek usefages ta iau, wara le biil ia fabiro kanaka lon foron aposel ae ri foteng ri la le, “foron aposel kausi.” ¹² Ia fatapiek ta foron fakileng, foron tier an fabitit ke foron rakrakai na foim na fatpoto gam, ma ia tel u ini sinangun tifat na foron tatawin. Foron tier ae, i finngas u le ia nenge aposel tekentu. ¹³ Isi sani gam ka wol le ia puris gam? Itikii sau e tier ae biil ia tel u lo gam, ae ia tel ta u lon fale uh na tom unune: Biil ia sising ta gam isi ti falupes. Kiskam, gam wol ufu sinang laulau kiak!

¹⁴ Igii ia ka geGES isi laum gam, fatuul u mang e aunbiing. Ma biil ian to sising gam isi ti falupes, wara le, ia ier isi gam, ma biil e foron minmara gam, biil. Wara le, berberat biil ifasi rin luuluun ken foron temri ke foron tinri, biil. Foron temri ke foron tinri rin luuluun ken berberat kiri. ¹⁵ Pesu, ian lala laes tom isi ian ta foron tier tikii kiak, ke liu kiak sabin isi gam. Male ia lala ier isi gam, ke arafah, famais kimi usuf iau, ik fabiro mang? ¹⁶ Gam usum le, biil ia sising ta gam isi ti falupes, isau le fal lo gam ri tara le ia fabal pes ta foron tier sing gam ini foron garan kiak. ¹⁷ Kol, ia fabal pes ta ti tier sing gam, aunbiing ia wuun ta fale fanu usuf gam? ¹⁸ Ia piispiis ta Taitus isi in la unaismi, ma ia ka wuun nenge tualikmem sabin tura. Arafah,

Taitus i fabal pes ta ti tier sing gam? Biil. Wolwol kimah ke sinangu kama ifasi tikii sau.

¹⁹ Aunbiing gam wes orek igii, awii gam wol ngan le kemem famam orek kale kemem na matmi, beh? Biil. Keme orek arae foron fafauun ke Karisito na mata God. Foron talang, foron tier tikii keme tel u, una farakrakai gam. ²⁰ Ia binbin, tarama ia ka tapiiek ma biil ian tafe matngan sinang ae ia ier isi lo gam, ke gam biil gamen tafe matngan sinang ae gam ier isi lo iau. Ia binbin, tarama ka mel e fapue, bala laulau, fabalkut, tam-paek, orek laulau, orek kumkum, sinangun sik asmi tom, ke sinang ae i rigorigo na fatpoto gam. ²¹ Ia sokeh, tarama ia ka tapiiek sabin, ma God kiak ka fapu iau na matmi. Ma ik purngis e balang isi fanu fuun ae ri tel ta sinang laulau, ma biil biitom ri sokiliis liu koseng foron sinang ae i duh ke foron sinangun puur ke sinangun tamfaes, ae ri tel u la.

13

Farfarop na Fafanau ke Pol

¹ Igii, fatuul u mang e ninla kiak unaismi, ma Buk na Gogoh i use u aragii, “Orek ken iwu le ituul tom e kaltu in tatawin una fatekentu orek.” ² Na fawu u e ninla kiak, ia ka fakiing ta gam. Igii iak fanau gam sabin aunbiing biil ia kiis naismi le, aunbiing ian fis, biil mang ian balbalan pes fanu ae ri tel ta sinang laulau pakanini, le tifal sabin ae ri tel sinang laulau. ³ Ia use u aragii, wara le gam ier isi ian fatekentu u le Karisito i ta orek kia na ngusung. Rakrakai ke Karisito biil i

fabiro aunbiing i foim na fatpoto gam, rakrakai kia i laumet kanaka na fatpoto gam. ⁴ Taftawa le biil ti rakrakai kia aunbiing ri fakulkulik ta u, isau le ini rakrakai ke God ke igii ka liu. I arae sabin, lo Karisito, kemem tom biil ti rakrakai kimem, isau le kemen liu tura Karisito ini rakrakai ke God, aunbiing kemen foim na fatpoto gam.

⁵ Gam tie fafis gam tom: Imel e unune kimi, le biil? Gam par fafis gam tom. Arafah, gam iliim u sabin le Iesu Karisito ae na liu kimi? Male biil, ke unune kimi biil i tekentu. ⁶ Male gamen tof kemem, ke ia usum le gamen iliim unune kimem le i tekentu. ⁷ Ma igii keme sising usuf God isi gong gam tel ti sinang laulau. Biil keme use u aragii isi fanu rik par kemem le keme foron tom foim tekentu, biil. Isau le, isi gamek tel tier ae i tortores, taftawa le fanu ri par kemem arae foron tom foim tekentu, le biil. ⁸ Biil ifasi kemen tel ti tier una tikale tekentu, biil. Una tibel tekentu sau. ⁹ Keme laes sau, aunbiing biil ti rakrakai kimem, ma gam, imel e rakrakai kimi. Ma sising kimem le unune kimi in matuk. ¹⁰ I e wara ia ka siit foron tier igii usuf gam aunbiing biil ia kiis naismi, isi aunbiing ian tapiek, ke biil ian tuktuk ini gam ini rakrakai igii sing iau. Rakrakai igii Kumguui i ta ta u usuf iau, una fakuum gam, ma biil una fapul gam, biil.

Orek an Famais

¹¹ Foron tuaklik, igii e farfarop na orek kiak mang usuf gam: Unune kimi in matuk, gamen farakrakai faliu gam, in tikii sau e wolwol kimi, ke gamen liu ini siaroh. Ma God an famais ke siaroh in kiis tura gam.

¹² Aunbiing gam fatafe, gamen fador faliu ini sinang ae i kalkaluu. ¹³ Fanu kalkaluu tikii ke God ri ta orek an famais kiri usuf gam. ¹⁴ Falupes ke Kumguui Iesu Karisito ke famais ke God turan fafafen ken Tanwa Kalkaluu in kiis naismi tikii.

Fanamaket Baibel
The New Testament in the Fanamaket Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Fanamaket long Niugini
copyright © 2011-2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fanamaket

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-03-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

8f38b319-3df0-59e5-9ee5-193b805bbef2